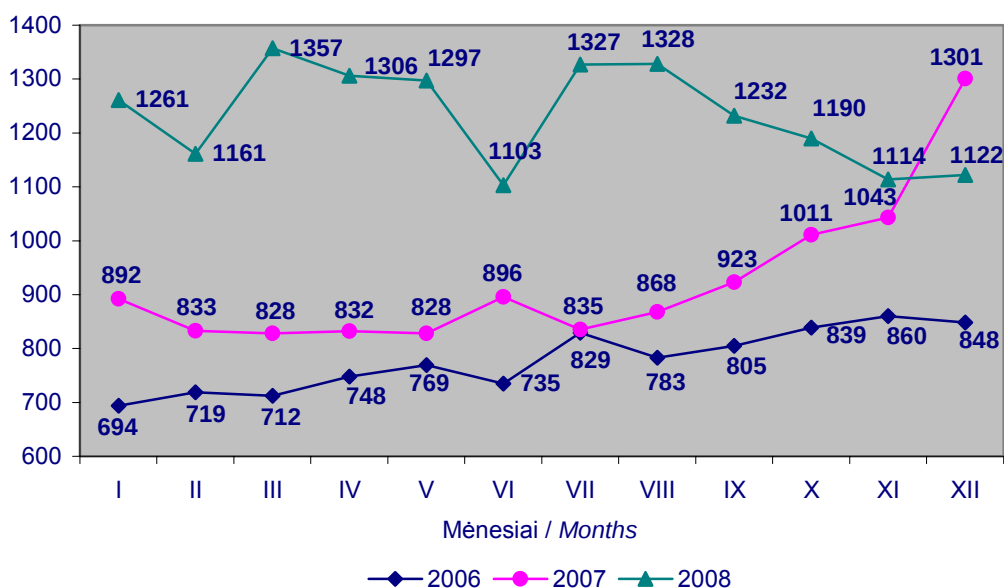


RAPSAI / RAPE

Dr. Vidmantas BRADŪNAS,

LAEI Produktų rinkotyras skyriaus vyresnysis mokslo darbuotojas, vidmantas@laei.lt

Rapsų supirkimas. Per 2008 metus Lietuvoje iš rapsų augintojų supirkta 283,96 tūkst. t rapsų, arba 17,0 proc. daugiau nei per 2007 metus. 2008 metų gruodį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu mėnesiu, rapsų supirkimo kaina buvo mažesnė 13,8 proc. (1 pav.), o palyginti su 2008 metų pradžia, vidutinės rapsų supirkimo kainos sumažėjo 11,0 proc. Lietuvos rinkoje brangiausi rapsai buvo 2008 metų kovo–rugpjūčio mėnesiais, o nuo rugpjūčio rapsų kainos mažėja iki šiol.



1 pav. Vidutinės rapsų supirkimo kainos 2006–2008 metais, Lt/t
 Figure 1. Average purchase prices of rapeseed in 2006–2008, Lt/t

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

2008 metų gruodžio mėnesio pabaigoje rapsų kainos kai kuriose ES-27 valstybėse sparčiai didėjo, o kai kuriose pradėjo mažėti (1 lentelė). Brangiausi buvo Vengrijoje, pigiausi – Estijoje. Palyginti 2008 ir 2007 metų 52-ąją savaitę, rapsų kaina išaugo Vengrijoje ir Lenkijoje, o Vokietijoje, Lietuvoje ir Estijoje sumažėjo. 2009 metų sausio pabaigoje, palyginti su 2008 metų paskutine savaitę, rapsų kainos sumažėjo Lietuvoje 5,2 proc., Lenkijoje – 8,2 proc., Vengrijoje išliko tokios pačios, o Estijoje ir Vokietijoje pradėjo didėti.

Auginimas. 2008 metais rapsais buvo apsėta 161,6 tūkst. ha, arba 7,3 proc. mažiau nei 2007-aisiais. Žieminių rapsų pasėliai sumažėjo 3,4 proc., vasarinių – 9,9 proc.

2008-ųjų rudenį Lietuvos rapsų augintojai pasėjo 95,1 tūkst. ha žieminių rapsų – 29,4 tūkst. ha (44,8 proc.) daugiau nei praėjusiais metais.

Situacija rapsų rinkoje dabartiniu metu gana palanki (taikoma nauja santykių forma – sutartys tarp rapsų augintojų ir biokuro gamintojų, palanki supirkimo kaina, nuolat auganti rapsų biokuro gamybai paklausa), rapsai yra vieni rentabiliausių augalų. Jų plotų sumažėjimą galėjo lemti tik rizikos dėl galimų nepalankių žiemojimo ar meteorologinių sąlygų baimė.

1 lentelė / Table 1

Vidutinės rapsų kainos kai kuriose valstybėse 2007 ir 2008 metų 52-ąją savaitę, Lt/t
Average prices of rapeseed in selected countries in the 52 week of 2007 and 2008, Lt/t

Valstybė / Country	2007	2008	Pokytis / Change, %
Vengrija / Hungary	875	1199	37,0
Lenkija / Poland	950	1009	6,2
Vokietija / Germany	1295	874	-32,5
Lietuva / Lithuania	1111	874	-21,3
Estija / Estonia	1154	850	-26,3

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Perdirbimas. Per 2008 metus Lietuvos rapsų perdirbimo įmonės perdirbo 250,32 tūkst. t rapsų – 190,5 tūkst. t (4,2 karto) daugiau nei 2007-aisiais. Per minėtą laikotarpį buvo pagaminta 22,19 tūkst. t maistinio rapsų aliejaus, o kita dalis, apie 180 tūkst. t, rapsų buvo perdirbta į metilo esterį. Rapsų perdirbimo gamybiniai pajėgumai pastaraisiais metais auga. Didėjančios tiek Lietuvoje, tiek ir visame pasaulyje rapsų perdirbimo apimtys reikalauja daugiau žaliavos, o tuo pačiu didina jų paklausą rinkoje. Tai lemia nuolat didėjanti metilo esterio gamyba.

2 lentelė / Table 2

Rapsų ir jų produktų užsienio prekyba 2007 ir 2008 metais, tūkst. t
Foreign trade in rapeseed and rapeseed products in 2007 and 2008, thou. t

Produkcija / Products	Eksportas / Export			Importas / Import		
	2007	2008	pokytis change, %	2007	2008	pokytis change, %
Rapsų sėklos: / Rapeseed:						
kiekis, tūkst. t amount, thou. t	205,83	193,16	93,8	10,61	59,20	558,0
kaina, Lt/t / price, Lt/t	1038	1200	115,6	1896	1548	81,6
Rapsų aliejus: / Rapeseed oil:						
kiekis, tūkst. t amount, thou. t	21,69	27,85	128,4	38,33	56,62	147,7
kaina, Lt/t / price, Lt/t	2451	3434	140,1	2355	3287	139,6

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.

Užsienio prekyba. Per 2008 metus, palyginti su 2007-aisiais, Lietuvoje rapsų eksportas 6,2 proc. sumažėjo. Rapsų eksporto sumažėjimą lėmė augantis rapsų poreikis vidaus rinkoje. Vidutinė eksportuotų rapsų kaina buvo 15,6 proc., o rapsų aliejaus – 40,1 proc. aukštesnė (2 lentelė).

Daugiausia rapsų iš Lietuvos pirkto: Belgija (43,9 proc.), Vokietija (14,1 proc.), Suomija (11,4 proc.), Danija (8,6 proc.), Jungtinė Karalystė (7,1 proc.). Rapsų aliejaus eksportuota į Norvegiją (39,5 proc.), Latviją (17,8 proc.), Vokietiją (15,6 proc.), Lenkiją (7,9 proc.).

2008 metais importuota 59,2 tūkst. t rapsų. Sėklai skirtų rapsų įvežta iš ES šalių: Vokietijos – 57,9 proc., Danijos – 15,5 proc., Švedijos – 11,3 proc., Lenkijos – 7,9 proc.

Prognozė. ES šalyse ir pasaulyje rapsų išauginama vis daugiau. JAV Žemės ūkio ministerijos duomenimis, rapsų derlius pasaulyje 2008–2009 derliaus metais turėtų būti 54,4 mln. t, arba 12,3 proc. didesnis nei 2007–2008 derliaus metais. ES šalyse rapsų derlius turėtų būti 19,2 mln. t, arba 4,3 proc. didesnis, Kinijoje – 11,5 mln. t, arba 8,5 proc., Kanadoje – 10,9 mln. t, arba 14,7 proc. didesnis. Manoma, kad pasaulinis rapsų eksportas 2008–2009 metais gali siekti 9,7 mln. t (2007–2008 m. – 8,3 mln. t). 2008–2009 metais laukiamas 52,4 mln. t pasaulinis rapsų sunaudojimas vidaus rinkose, o 2007–2008 metais buvo 49,0 mln. t. Rapsų atsargos 2008–2009 prekybos metų pabaigoje, palyginti su 2007–2008 metais, turėtų išaugti iki 4,7 mln. t. Rapsų kaina Paryžiaus biržoje 2009 metų vasario viduryje buvo vidutiniškai apie 1020,0 Lt/t. Palyginti su 2008 metų tuo pačiu laikotarpiu, rapsai perkami 34,2 proc. pigiau.